

**З НОВИМ РОКОМ!
ІЗ РІЗДВОМ ХРИСТОВИМ!**

«МІСТ З ПАПЕРУ»: в пошуках міжнародного і українського діалогу на літературному майданчику

Микола ТРЕТЯК

Нещодавно в Харкові відбулася масштабна українсько-німецька зустріч письменників «Міст з паперу».

Від України в ній брали участь, зокрема, й наші автори різних років, учасники смолооскіпських проєктів – Сергій Жадан, Любов Якимчук, Олег Коцарев. Окрім них були такі лідери української літературної сцени, як Оксана Забужко та Юрій Андрухович. А також російськомовні автори Андрій Краснящих, Юрій Цаплін, українсько-німецький письменник Олександр Мільштейн, дослідниця Таня Захарченко. Автори з Німеччини та німецькомовних країн: Акош Дома, Ян Гіммельфарб, Маріон Пошманн, Керстін Прайвус, Ноємі Шнайдер, історик Гідо Гаусманн, журналістка Ютта Зоммербауер.

«Міст з паперу» виявився поєднанням одразу декількох форматів: літературних читань, дискусій, лекцій і доповідей. Так, Любов Якимчук провела лекцію, присвячену Михайлю Семенку. Ця постать, добре znana українськими колегами, більш-менш znana присутніми глядачами, була, звісно річ, геть новою для гостей із Німеччини та німецькомовних країн. Так само несподіванкою для них став масштаб літературних читань у Будинку актора. Масштаб і в плані строкатості письменників (а також музичної частини, яку зорганізували «Жадан і Собаки»), і в сенсі великої кількості глядачів-слухачів. Динамічний, яскравий вечір у харківському Будинку актора надихнув і збагатив літературним досвідом. Що ж до інших заходів, то вони залишили по собі чимало матеріалу для роздумів, якими й хочеться тут поділитися.

Запам'яталася темпераментна дискусія між Оксаною Забужко та Любов'ю Якимчук. Вона народилася з надто бурхливої реакції Забужко на беззаперечні тези Якимчук про Семенку та інших представників «Розстріляного Відродження». Їх можна було зрозуміти в такому

сенсі, що тодішні письменники свідомо занурилися у політичні питання, смертельно небезпечні в тоталітарній країні – а відтак, загинули, хоч могли б жити й працювати далі. З чого трохи несподівано висувалася концепція «не гинути за Україну, а вбивати і перемагати за неї», побажання відкинути культ мучеників на користь культу переможців. Звичайно, цій конструкції можна закинути надто легковажне сприйняття реалій сталінського СРСР, в якому з тим же успіхом, що й політично активні письменники, міг бути знищеним такий відгороджений від світу автор, як Володимир Свідзінський. Виникає тут і багато інших заперечень, негайно висловлених Оксаною Забужко. Але поза тим Любов Якимчук чітко продемонструвала (з притаманним поетам «діагностичним» чуттям), що традиційна риторика довкола явища «Розстріляного Відродження» великою мірою себе вичерпала і багатьох не задовольняє. Ширше кажучи, «затерся» та потребу оновлення весь дискурс, пов'язаний з українською історією ХХ століття. Та й патріотичний дискурс уже сьогоднішньої України залишається надто вузьким. Головне питання, яким буде це оновлення і розширення, наскільки конструктивним і таким, що враховує попередні знання.

У менш явній формі відбувалися і окремі намацання дискусії з мовного питання. Було очевидно, що частина учасників з України виступають за рішуче та безкомпромісне розширення сфери домінування української мови, інші є прихильниками збереження статус-кво, і, нарешті, присутня група людей із «серединними» поглядами на цю тему. Спількування з різними колами людей, соціологічні опитування створюють враження, що загалом таким є розклад серед громадян, активних у

мовному питанні. І коли дискусія відбувається про форми утвердження української мови, про форми її взаємодії з іншими мовами, а не про те, чи бути українській єдиною державною, чи потрібні нею переклади фільмів чи викладання в університетах – то це вже прогрес.

Координаторка проєкту Верена Нольте на прес-конференції

До речі, про мову і про прогрес. Серед учасників з Німеччини був письменник, який народився в Харкові, але ще дитиною, в другому класі, наприкінці вісімдесятих років, виїхав з батьками до Німеччини. На подив багатьох присутніх, цей письменник практично не розуміє української мови. Звісно, це викликало інтерес і запитання. Пояснення колишнього харків'янина були такими: він виріс у російськомовній родині, в якій українська культура взагалі ніяк не була присутньою. Так само, за його словами, не перетинався він ні з чим українським і в Харкові вісімдесятих років. Тож і знати мову було просто нізвідки. Як однозначно запевнили харків'яни нинішні, сьогодні в цьому місті важко уявити дитину, котра б не розуміла української.

Цікавими, показовими були виступи й інших німецькомовних гостей. Скажімо, лекція Гідо Гаусманна про історію Харкова. Поряд із пізнавальними, багатьма на фактах моментами, були в ній і дивні речі. Приміром, теза про постійне політичне, символічне тощо протистояння Києва і Харкова. Вона здається дивною, по-перше, через неспів-

ставність потенціалів двох міст, по-друге, через відверту епізодичність столичного статусу останнього. Та й у крижкому 2014 році Харків був явно на маргінесі тих виявів гібридної російської агресії, що позиціонувалися як «боротьба проти Києва». Звідки з'являються такі

ідеї? Чи не з російської оптики, через яку й далі часто дивляться на Україну наші західні колеги?

Так само несподівано прозвучала думка про відсутність у Харкова міфу про «золотий вік» (очевидно, що тут можна згадати і козацьку добу, і «прекрасну епоху», і двадцять років). Але, при всій її суперечності, вона нашою на інше питання: про існування загальнонаціонального масштабу міфів міст взагалі. Ось тут треба визнати, що багато наших міст таких міфів, загальнонародних і загальнорозумілих за мірками цілої країни, не мають. До цих «безміфів» належать і такі важливі в історії та сучасності міста, як Харків, Дніпро, Миколаїв, Рівне, Житомир, Суми та багато інших.

Очікувано цікаво було спостерігати сприйняття гостями війни на Сході. Формат доповідей і дискусій дозволяв розкрити чимало показових аспектів. Ютта Зоммербауер зробила доповідь про «сіру зону» між лініями фронту. Гуманітарний аспект життя в такому небезпечному місці обговорюється нерідко, проте жодних серйозних ідей для вирішення проблеми досі не знайдено (та й як його знайти?). Говорячи про це, журналістка

неодноразово вживала такі мовні конструкції, які засвідчували: надзвичайно важливим, співмірним із російським, чинником війни вона вважає настрій мешканців Донбасу, їхні конфлікти з центральним урядом. Це істотно розбігається з домінуючими в Україні уявленнями про війну. А такі розбіжності неодмінно змушують замислитися, ще раз аналізувати хід подій. Що, само собою, не буде зайвим у нинішніх обставинах. Як не зайвим буде і розуміння, що в інших країнах люди в сприйнятті нашої війни зовсім не обов'язково виходять саме з української перспективи подій. Вони не бачать підстав априорі відкидати російську точку зору. Отже, ми повинні бути готові мати справу з певними міфологемами, стереотипами, ба просто з відмінним від нашого підходом.

І якщо з такими людьми, як Зоммербауер, котра багато була в Україні, їздила й через лінію фронту, можна серйозно обговорювати ці теми, доносити до них український погляд, то з пересічними мешканцями німецькомовних країн ситуація складніша. Журналістка відзначила, що, до прикладу, в австрійських ЗМІ за останні кілька років радикально скоротилася кількість повідомлень про Україну та нашу війну. Багато хто навіть щиро вважає, що війна вже скінчилася. Багато хто взагалі не розуміє, що відбувається. Ілюстрації не забарилася. Під час дискусії підняла руку одна з німецьких письменниць. Вона сказала: «Я щойно прочитала в інтернеті, що Президент України підписав закон, який дозволить зупинити війну». Мова була про «Закон про реінтеграцію Донбасу». Промовисте свідчення нерозуміння подій в Україні. Велике і складне питання, як подолати навіть не російськоцентричні стереотипи, а просто незнання про нас мешканців інших країн Європи.

Дуже добре, якщо ці декілька «більових точок» (насправді, їх, звичайно, більше), на які натиснула, здавалося б, локальна, суто літературна подія, стануть приводом і для серйозних роздумів, і для осмислених дій. Поле для цих дій, як можемо бачити, широчезне. □

Третій Майдан для Третього Риму

Іван КОЛОМІЄЦЬ

на війні
де сні червоно-чорні
де червоно-чорні мруть вітри
кров свята
в червоно-чорне горне
рідні
синьо-жовті прапори

Олександр Косенко

Українського війська віднині нова форма і нові знаки розрізнення, що розривають із радянською традицією. На четвертому році війни ця зміна вдалася не так уже й легко – особливо багато суперечок точилося щодо кольору беретів колишніх Високомобільних десантних військ – ВДВ (тепер Десантно-штурмові війська – ДШВ); так на захист радянських традицій, що єднали українське військо (на четвертому році війни!) із російським, крім депутатів «Опозиційного блоку», стала також і одна депутатка, колишня полонянка Кремля...

Як бачимо, навіть війна невіддільна від моди. Що вже казати про політику – ця нагадує моду цілком і повністю. Якщо ж трохи раціоналізувати це майже інтуїтивне відчуття, то і там, і там гранично важливими є очікування, визначення тенденцій і потрапляння в тренд, а потім, як

наслідок, здобуття визнання, здобуття легітимності.

Україна входила в осінній політичний сезон під численні мантри про «третій Майдан» чи, принаймні, позачергові парламентські, а то й президентські вибори. Очікувані кольори – чорний, сірий і хаки – тренд, заданий ще другим Майданом – Революцією Гідності; яскраві і життєрадісні кольори першого Майдану – Помаранчевої революції виявилися дискредитованими і незатребуваними – вочевидь, на жаль.

Проте кольори кольорами, а контекст контекстом – все ж таки для дому, для офіційного прийому і, припустимо, для полювання в лісі передбачається зовсім різний одяг.

Помаранчева революція відбулася як реакція на фальсифікацію другого туру президентських виборів 2004 року – тобто це була суто внутрішня справа України. Революція Гідності на межі 2013–2014 років уже розпочалася як реакція на спробу Віктора Януковича розвернути Україну від Асоціації з Європейським Союзом до якогось нового союзу із Росією – тобто її каталізатором стали зовнішньополітичні процеси. Гіпотетичний «третій Майдан» буде відбуватися вже не в умовах кризи зовнішньої політики, а в умовах війни. А кому вигідна криза – без

криз революції не буває – у державі, що де-факто перебуває у стані війни? Правильно! – її військовому супротивникові. Це ж є відповіддю на класичне запитання Cui prodest? Cui bono? – Кому це вигідно? Бо, як ми знаємо з Біблії, «царство, роз'єдане всередині, впаде».

Під якими б гаслами не відбувався гіпотетичний «третій Майдан» – чи проти «корупції», чи проти «узурпації», чи проти і того, й іншого, він неодмінно буде на руку Кремлю – найкращий подарунок для Третього Риму, що давно мріє обвалити і дискредитувати весь проект української державності як такий. Це не означає, що нинішні можновладці мають індульгенцію на всі гріхи – це лише означає, що і влада, і опозиція, і суспільство мають бути гранично обережними у своїх рухах. Бо і політикум, і суспільство мають нарешті усвідомити, що еречі недоторканні за визначенням: державний кордон, національні інтереси, престиж держави etc. Що вже казати про умови війни! Натомість один экс-грузин/екс-українець за підтримки цілої групи народних депутатів від «Батьківщини» і «Самопоміч» демонструє дірявість

українського кордону (це в умовах війни!), один колишній регіонал-закарпатець консультує Угорщину в її протистоянні з Україною, а вже згадувана мною на початку статті колишня полонянка Кремля під час свого візиту до Польщі переконує публіку, що війну начебто розпочала Україна. Інфантилізм? Політична незрілість? Неготовність бути державним мужем? Чи банальна зрада? Бо, якщо повернутися до метафори, з якої я починав, за умов війни кожен подібний недоречний і необережний рух перетворює прогулянку на подіумі на прогулянку мінним полем – а до кольорів чорного, сірого і хаки так добре пасує червоний – колір крові, що і зараз ллється на передовій. □

Слово про «Слово»

Враження від нового документального фільму «Будинок «Слово»»

Леся ГЕРУС

Історія будинку «Слово» просилася на екрани давно. І не так самого будинку, як його мешканців. Лишень уявити – в одному місці мешкала чи не вся українська мистецька еліта того часу. І основною метою режисера фільму – Тараса Томенка – було показати, що письменники, яких здебільшого ідеалізують, були передовсім людьми. Котрих кусали блохи, котрим у квартирі було ніде поставити велосипед, котрі створювали сім'ї та заводили коханок.

Мені фільм видався сумішшю пліток та старих світлин, які все ж були цензуровані (підозрюю, що у цитованих листах було щось більш ефектне, ніж груди псевдо-Троянкер, які було показано). Цей ефект підглядання робить фільм незвичним – подекуди здається, що нишпорити у особистих речах.

Як давня фанатка будинку (та його мешканців), я знала про нього досить таки багато, а тому чекала чогось нового і свіжого. Але виникло відчуття, ніби зустрілися з подругою і обговорюємо позавчорашні плітки. Однак

якщо подивитися під іншим кутом, стає зрозуміло, що фільм не орієнтований на глядача, котрий вже знає, а виконує роль такої собі демоверсії – мовляв, от тобі, друже-глядачу, ознайомлювальний фрагмент, якщо цікаво – шукай далі сам.

Це має притягувати глядачів, однак, чи відбувається таке притягування? Є сумніви. Через низку причин. Перша – стрічка потребує подумування, а б це назвала пазлами, яких не вистачає для цілісної картини. Тут добре згадати школяра-відмінника, одинадцятикласника, який прекрасно знає шкільну

програму з літератури, знає твори, роки і авторів. Але не замислювався ніколи про те, що ці всі твори написані живими людьми. Не напівказковими дядечками із хрестоматій, героїчну біографію яких обрамлено у калинову рамцю і проілюстровано жовтуватою світліною. Такому школяреві буде цікаво дізнатися щось іще для повнішого уявлення, однак його батьків фільм, звісно, не зацікавить.

Наступною причиною є жанр. Документальне кіно тому і документальне, бо, за небагатьма винятками, не збирає повних залів, не має захопливого сюжету і не може конкурувати з блокбастерами, скажімо, чи з мелодрамами. Однак режисер, очевидно, був свідомий того. І не робив кіно для аж такого широкого загалу. Насправді, причин не дивитися це кіно можна вишукати багато. Та все ж фільм є органічною частиною нового українського кінематографу і доводить, що режисери шукають не лише прибуткових напрямків, а вкладають зусилля й у документальні стрічки.

Письменники «Розстріляного Відродження» настільки класна тема для документального серіалу, що годі уявити кращу. Кожен із них вартує окремого фільму, своїх окремих 80 хвилин часу. Розповідати про кожного по кілька хвилин – не найкраща ідея, бо такий формат не може зацікавити сам по собі, він є надто поверховим, розповідає коротенькі уривки. Але Тарас Томенко вирішув взяти всіх. І про кожного сказати щось. Бо-дай щось. Мені було незрозуміло, як можна було не згадати про Йогансена як про «майстра з усіх видів спорту» (хоча було

сказано про його захоплення мисливством), про те, що він узимку заливав ковзанку у дворі «Слова», і саме він навчив Хвильового триматися на ковзанах, але у той же час згадати, що Хвильовий був найкращим ковзанярем. Це лише один приклад, однак по фільму їх багато – долі письменників ніби і є, але вони одна від одної якось віддалені. Звісно, було опрацьовано купу архівів, але так усе це втиснути у межі двох академічних годин навіть негуманно. У контексті Голоду можна було згадати домогосподарок із сіл, яких мешканці будинку наймали і які з початком Голодомору тікали назад у село. А потім поверталися до міста знову. Тему Голоду не розкрито, але це й не було метою фільму.

Скажу ще кілька слів про те, як кіно змонтовано. Уявімо картину. 30-ті роки і металопластикові вікна. Краса, чи не так? Самі історичні кадри час від часу розбавлені показом самого будинку з різними «фільтрами» – здебільшого це ч/б і жовтавий ефект зістарення. При цьому розповідь про життя будинку триває. І це б нічого, але таких кадрів дуже багато, занадто багато – на деяких навіть видно напис «Турагентство» на блакитному тлі, розміщений на фасаді будинку сьогодні. Це

я до того, що розповідь за кадром дисонує із тим, що на екрані. Забагато було і демонстрації того, що будинок справді у формі букви «С». Зйомка з висоти пташиного польоту захоплює, але фільм нею перенасичений.

Що я дізналася нового? Як казав один герой у одного з письменників будинку: «Рішуче нічого!» Чи виникає бажання перечитати тих письменників? Ні. Але виникає бажання поїхати у Харків, знайти вулицю Культури, 9, підійнятися сходами... і подивитися солярія. Це лише письменники могли вигадати собі будинок із солярієм, справді.

Трішки вражень безпосередньо з показу у третій день по прем'єрі. Вечір. Зал «Сеанс» (найменший зал кінотеатру «Жовтень», який уміщує 13 людей) не заповнений навіть на половину. І можна годинами думати, що не так із українським кінематографом, але відповідь проста і очевидна – глядач поки не готовий приймати таке кіно. На прес-конференції, яку я також відвідала, сказали, що фільм створено більше для учнів шкіл, аби зацікавити їх літпроцесом того часу. І що його показуватимуть у школі на уроках літератури. Але як тоді з «оголеною» Троянкер?

Будинок «Слово» в Харкові – вигляд згори

ДАРІНЧИН БЕСТІАРІЙ

Дарина Березина. Факультет. – Київ: Смолоскип, 2017.

Ольга ПОГИНАЙКО

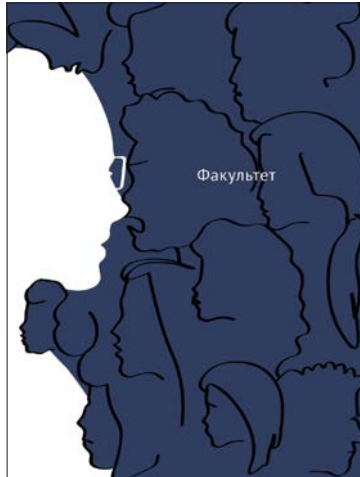
На початку осені у «Смолоскипі» з'явилася нова книжка-переможець літературного конкурсу – роман Дарини Березиної «Факультет». Скажу відразу – це найсильніша, як на мене, лауреатська проза за останні роки, тож – буду хвалити.

Роман оповідає нам про що б ви думали? Правильно – про факультет філології, а якщо точніше, кафедру англістики одного з регіональних вишів країни. Текст складається із десяти логічно завершених і нерозривно пов'язаних між собою історій, кожна з яких має свою головну дійову особу – когось зі співробітників кафедри. 9 з 10, звісно, жінки, і лише декан над ними – немов який-небудь чеширський кіт, утім, кафедральні дівулі називають його куди менш привабливо – «хвостом Росинанта».

Головна героїня, яку цілком не випадково звуть Алісою, потрапляє в цю «країну див» доволі-таки ненароком, як для їхньої кафедри – «талантлива дівочка, треба шанс дати» (а що той талант, коли його на хліб не намажеш...). І провалюється вона в цю нору не мало й не багато, на цілих «шість бісових років». Авторка, що за чистою

випадковістю теж магістр філології і шість років викладала англійську мову в одному з українських вишів (усі збіги географічних назв, власних імен і характеристик, звісно, є абсолютно ненавмисними), подає в книжці не просто сюжети з університетського життя, обрамлені наскрізним початком-кінцівкою, але малює такі виразні й опуклі типи, що для читача є справжня небезпека таки когось упізнати.

Тут вам і білявка-методистка Светік авторка слова «жучка», котра жагуче мріє про собачку з пишним, «як у середньовічній іспанській інфанти, ім'ям, й рдовід, довжина якого змусила б ту інфанту накласти на себе руки із заздощів» – Жюльетт-Кларісу де Помпадур-Крім-Карамель-Чарм. Тут і мама-одиначка Юля, змушена робити вибір між заморськими ліками для доньки-алергіка і «двома штуками» на «днюху» завкафед-

ри. Зате досвідчену Анну-Марію не цікавить ані власний син, ані англійська мова, її цікавлять молоді й красиві студенти, ну ви розумієте, про що я. Поруч за одним кафедральним столом подружки ще зі студентських часів Олена і Олеся. Перша натхненно шукає собі супутника життя «неукраїнського походження», друга пише дисертацію про Кіплінга, яку ось-ось у неї «відіжме» перша. І це не кажучи вже про саму «чирвову королеву» Раїсу Олександрівну, навіть мова її така довершена, що може на рівні позмагатися із українською самого експрем'єра Миколи Яновича. І так далі, і тому подібне.

Звісно, я не випадково згадала про «Алісу в країні Див». Алюзії на романи Льюїса Керрола не обмежуються іменем головної героїні (саме так – «Alice of Wonderland» студенти й називають свою таку «ненормальну» в цьому перевернутому світі викладачку). Вкрай просто відчитати в тексті як інших керролівських героїв, так і його сюжети. Приміром, наукова конференція на кафедрі – не що інше як божевільне чаювання, в куточку якого дрімає з чистим серцем (бо «синочок Юрчик у своїй Москві вчора вже отримав телефоном відповідні вказівки») Сонько – доцент Чорна. А засідання щодо продовження робочого контракту головної героїні – суд, на якому Аліса, звісно, має що сказати, але розуміє: попереду свобода і вона безмежна, як небо.

Втім, мені «Факультет» нагадав ще один літературний жанр, широко відомий у вузьких філо-

живання, дивовижні властивості. Ця інформація супроводжувалася християнськими притчами, і вся розповідь врешті служила алегорією якоїсь чесноти чи гріха. Чеснот у Даринчиному «бестіарії», по правді, вкрай мало, зате пороків, зате гріхів... Тут вам і підробка підписів, і вкрадені дисертації, і знехтувані на користь депутата батьки, і спокушені студенти, і виперті з університету студентки, і зради, і фоні корупція. Незнання викладачами власне англійської в таких обставинах, зрозуміло, проступком не вважаємо, бо нікому вона, та англійстика, «сто лет не нада».

Усі ці «дивовижі» описані у романі соковито, авторка добре володіє словом, вдало міняє темп і ритм оповіді відповідно до характеру того чи іншого «звіра», доречно використовує сленг, суржик чи навіть «азірівку», а подекуди навіть, не повірите, літературну українську.

Видавництво означило жанр «Факультету» як соціально-психологічний роман, проте, як на мене, значно краще він підпадає під визначення сатири.

Саме так – це сатира на українську систему освіти. Гостра і догетна. Якраз така, як треба. Обов'язково дам почитати мамі-вчительці. І вам раджу. □

Цю та інші книжки можна замовити у книгарні «Смолоскип»
Електронна пошта: knyharnia@smoloskyp.org.ua
Телефон: +38 044 425 23 93

логічних колах – середньовічні бестіарії. Останні містили як відомості про справжніх тварин, так і описи вигаданих фантастичних істот, місця їхнього про-

БЕЗ ПАМ'ЯТІ (цикл)

(1) ДЗЕРКАЛО

я була тут колись
любила як дитина
вірила як дитина
знала найбільшу розкіш
бути обтуленою теплим татовим
на добраніч і ковдрою
білою ледь шорсткою

трельяж навпроти ліжка
зберігає на дні свічад
тремкий спогад
про дівчинку з пухнастими косами
в сукні з голубого крепдешину
чи не сплутала шовк
і бавовну те що було з тим що
примарилось чи не плутаю
так постійно?

і була глина в долонях
викопане разом з братами
джерело котре виявилось
підшкурним і швидко
зникло кудись відійшло
не прощаючись

і була старша дівчина сусідка
чомусь цілувала мене
тепла і мокра як липнева злива

Катерина Девдера

Поетка, лауреатка цьогорічної третьої премії на літературному конкурсі «Смолоскипа», гран-прі «Молодої Республіки Поетів», а також лауреатка премії «Кришталева вишня». Катерина Девдера народилася 1990 року на Вінниччині. Авторка книжок «Співприсутність» (2011), «Літери і стихії» (2015). Перекладає з польської. Досліджує творчість Олега Лишеги. Вишукані, метафоричні, багатозначні тексти роблять цю авторку однією з найцікавіших на українській молодій поетичній сцені.

і були калюжі
з таким приємним намулом
і сніг до колін
і змолкі на ковзанці рукавички
штанці змінені вдома
на чисте й тепле вбрання

а на підлозі великий червоний килим
улюблений стіл для сидіння під
ним і павуки за старим диваном
і страх чи бува не їдять діток?

я була тут колись промовляю
в будинку з вікнами без шиб
забитими навхрест
чорний отвір дверей
зяє як рот старого коли він
кладає до нього синю
глевку картоплину

вірила як дитина
любила як дитина
не оцінюючи хто і скільки
за мене дасть
лиш прагнучи
все що маю комусь віддати

ось барвистий камінь з Карпат
ось троянда баби Пракседі
кілька кедрових зернят
від дядька із Кенігсбергу
все візьми
мій принце малий

бачила як дитина
у дзеркалі у загадці
хвилями голубого шовку

спомини відпливають
в нікуди

(2) ІНДІАНЦІ

ми гралися в індіанців
я була рожевий світанок
він перо соколине
під вишнею
наш вігвам і гойдалка
він казав ти завжди будеш
моїм світанком
а нам було по п'ять літ
і ми ще не ходили в школу
я не носила додому сонечок
а він не мав повен ранець хмар
із картону
пам'ятаю пізніше
він багато прогулював
а коли прийшов на урок
учитель запитав хто з нас
готовий повірити йому
коли він каже більше не буду
тиша
тоді підняла руку
я

а тепер мені майже п'ять по п'ять
чверть віку а йому
ніколи не буде п'ять по п'ять
і він давно не перо соколине
земля йому пухом
я не знаю чому він повисівся
але коли думаю про нього
згадую наш вігвам під вишнею
і гойдалку
на вітрі

(3) ДНІСТЕР

Я не пам'ятаю свого дитинства
інколи забуваю що робила вранці
а ти питаєш якого кольору плаття
любила носити в десять

щоправда пригадую
як звали білявого хлопчика
з яким гралася в парку
ми їли торттики з заварним кремом

тепер я теж роблю крем
для племінників
слухай а той хлопчик
потонув у Дністрі
тому давай не будемо їхати на Дністер
я не хочу там плавати і сміятися
і ловити рибу на юшку
Саша так його звали
Саша яке жіноче ім'я
потім я зустріла багато інших саш
і ніколи не бачила більше
таких світлих кіс і усмішки
знаєш мені бракує людей які відходять
особливо тих дитячих приятелів
але про це ліпше мовчати
не згадувати що ми робили вранці
кого ми любили вчора

(4) ПАМ'ЯТЬ

Пам'ять
подумала я сьогодні
витекла як вода в умивальнику
залишилась біла площина
трохи холодно
дивно хто я?
довго йшла вулицею
не могла пригадати
де мій дім
вирішила зайти в той
що сподобається найбільше
але він був зайнятий
там оселився якийсь
художник
дивно я все таки думаю
то був мій дім

Львівська сага з незвичної перспективи

Вікторія Амеліна. Дім для Дома. – Львів: Видавництво Старого Лева, 2017.

Олег КОЦАРЕВ

Книжка Вікторії Амеліної «Дім для Дома», що з'явилася друком у «Видавництві Старого Лева», стала одним із найкращих і найоригінальніших втілень трендового останнім часом в українській прозі дискурсу родинних історій.

Нагадаю, що Амеліна досить гучно дебютувала кілька років тому романом «Синдром листопаду» (що також привернуло увагу, Вікторія «прийшла» до літератури зі сфери ІТ). Книжка продемонструвала м'яку самобутність таланту письменниці, її вміння вправно оперувати літературним матеріалом, поєднання невимушеності викладу з відданістю естетиці, «художність» із сильними та розмаїтими емоціями. Не буде перебільшенням поширити ці характеристики й на «Дім для Дома».

У фокусі нового роману – одна родина з військовим і літературним прізвиськом Цілик, котра мешкає у місті Львові. І родина, і місто тут дуже навіть не-

типові, нестереотипні. Вже бодай тому, що головними героями твору виявляються не корінні галичани, а переважно російськомовні приїжджі з умовного «Сходу» (від поляків з Росії до українців з «далекої» Харківщини). А їхню історію розповідати не читачам... пудель на ім'я Дом. Він теж потрапив до Львова випадково – перший господар віддав його Ціликам як непридатного до полювання.

Дом – співчутливий свідок, який, однак, майже ніколи не може по-справжньому допомогти своїм господарям, рішуче змінити хід подій. Добродушний пес, він зовсім не нагадує іншого, інфернального собаку цієї ж породи. А втім, чуття і передчуття має просто-таки дияволь-

ської сили. Через це, зокрема, він уміє показати Львів не просто красивим містом чи ідеалізованим осердям національної романтики. Місто Лева у книжці «Дім для Дома» – це край строкате нашарування культур і крові. Але не те радісне, вітальне, карнавальне, яке ми можемо знайти, до прикладу, в книжках Юрія Винничука. В Амеліної це нашарування важке і болюче, з гострим відчуттям страждань усіх і кожного (тут потрібно відзначити, що співчуття, співпереживання взагалі належить до провідних, наскрізних мотивів творчості письменниці). Такі обставини, однак, геть не заважають чотириразово оповідачеві та його творчині регулярно виявляти почуття гумору.

Отже, на очах у пуделя розгортаються суперечливі події перших десятиліть української незалежності, у повітрі й у гаманцях вільнішає, а zarazом відкриваються таємниці минулого і теперішнього родини Ціликів. Родини з дуже непростим

життям, у якому є і незряча дитина, і дівчина, що втекла з дому, і хронічно нещасливі шлюби, і деспотична стара матір, і «заховані» від самих себе сюжети про репресії та Голодомор... А єдиний чоловік серед Ціликів, колишній військовий льотчик, має і значно екстравагантнішу таємницю: на своїй дачній ділянці він переховує в теплиці справжній бойовий літак.

Перед читачами на цьому, сказати б, історико-мемуарному тлі проходять психологічно важливі події. Різного роду суспільні та індивідуальні, внутрішні ініціації зовсім маленьких і старших дівчат. Криза середнього віку інтелігентної пострадянської жінки, що навіть приводить її в одне ліжко з бандитом, колишнім однокурсником. Процеси старіння. Спроби радикально змінити життя за допомогою давнього доброго методу «світ за очі». Повільне притирання львів'ян «приїжджих» і львів'ян «місцевих», яке під кінець книжки закінчиться навіть прихованою взаємною симпатією колишнього радянського офіцера та колишнього упівця...

Пес і дехто з його господарів встигнуть навіть побувати на Майдані (ще на «помаранчевому»). А наприкінці вони вперше за тривалий час повинні знову зібратися всі разом – і, можливо, їм вдасться з'ясувати все нез'ясоване та сказати все неказане.

Книжка Вікторії Амеліної має і належний психологізм, і добрячий культурологічний контекст. Останній дає чимало натяків і «дверей», від яких цікаві читачі можуть розпочинати вже власні дослідження нашої плутаної історії, чи, краще сказати, наших плутаних історій. Від пошуку слідів евакуйованого наприкінці війни «польського» Львова до не вельми охоче акцентованих у нас сьогодні трагедій нацистських концтаборів на кшталт того, що був у львівській-таки Цитаделі.

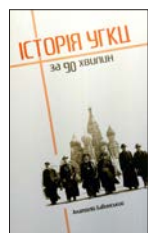
«Дім для Дома» демонструє формальну, емоційну гнучкість і навіть вишуканість (у цьому сенсі хіба мовна тканина тут дещо поступається рівнем тієї самої гнучкості), широту тематики і мотивів. Роман беззаперечно мусить входити в список головних літературних досягнень 2017 року, що минає. □

Ален Безансон
Свята Русь / пер. із франц. Т. Марусика

Київ: КЛЮ, 2017. – 112 с.
Ціна: 87,00 грн.

Чому кажуть «свята Русь» і не кажуть «свята Франція», «свята Німеччина», «свята Італія»? Чому кажуть «вічна Росія»? Вона не така давня і сильно змінилася. Чому, коли мова заходить про роман Толстого, п'єсу Чехова чи балет Чайковського, вживають вислів «російська душа»? Чому цю душу називають «містичною»? Коли і за яких обставин «викликаються» на авансцену історії міфологеми «Москва – Третій Рим», «Свята Русь»?

Анатолій Бабинський
Історія УГКЦ за 90 хвилин

Київ: Свічадо, 2017. – 144 с.
Ціна: 65,00 грн.

У виданні стисло та інформативно описано основні віхи історії постання, розвитку та сьогодення Української греко-католицької церкви. Популярний виклад матеріалу, ілюстрації, схема та мапи дозволять сформуувати узагальнене, але не поверхневе уявлення доволі складної історії, яку судилося пережити греко-католикам України. Для широкого кола зацікавлених.

Казимир Малевич: автобіографічні записки 1918–1933

Київ: Родовід, 2017. – 96 с.
Ціна: 224,00 грн.

Книга має розпочати серію видань автобіографій мистців. Вибір спогадів Казимира Малевича першим текстом не випадковий – ці записи часто згадуються, коли йдеться про зв'язок художника з Україною. Для дослідників вони лишаються основним джерелом свідчень про раннє життя мистця. Водночас це захопливий, живописний текст. Малевич із гумором згадує свої дитячі та юнацькі роки, родину, друзів, навчання і все, що допомогло йому стати художником.

Олег Рарицький
Партитури тексту і духу (Художньо-документальна проза українських шістдесятників)

Київ: Смолоскип, 2016. – 488 с.
Ціна: 130,00 грн.

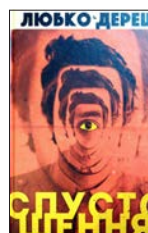
Науковець системно-аналітично вивчає метажанр художньо-документальної прози українського шістдесятництва як сегмента цілісного літературного процесу головно другої половини ХХ століття, але також і століття нового – аж до нашого часу. Пропонується авторська концепція метажанрової моделі нефікційної літератури. Увага сфокусована на генезі, генологічній типології та модифікаційних тенденціях, оригінальній поетиці цього типу письменства.

Ірина Жиленко
Євангеліє від ластівки. Вибрані поезії

Київ: А-ба-ба-га-ла-ма-га, 2017. – 384 с.
Ціна: 75,00 грн.

«Хто вам казав, що віршами треба боротися? Я ними співаю», – казала вона і змережувала свої зошити безтурботно-сонячною поезією з романтичним хмелем київської старовини і чистих почувань. Проте ревнива доля українського поета підстергла і її: наприкінці життя сонячна енергія Ірини Жиленко перебродила в гіркі меди внутрішньої самотності, які перелилися в рядки високих поетичних вартостей.

Любка Дереш
Спустошення

Київ: Видавництво Анетти Антоненко, 2017. – 376 с.
Ціна: 224,00 грн.

Реставрація імперії і проект надлюдини, воля й обумовленість, герої креативного класу і нова Орда, що жене своїх коней із розверзлених надр свідомості. Спустошення ширить світлом... Новий роман культового українського письменника Любка Дереша «Спустошення» – про межу, з-за якої не повертаються.

Борис Віан
Серцедер / пер. з франц. Дарії Бібікової

Київ: Вавилонська бібліотека, 2017. – 176 с.
Ціна: 142,00 грн.

Роман розповідає історію психіатра Жак-мора, який приїздить у глуху місцину серед фантасмагоричних пейзажів. Молодий лікар допомагає при пологах Клементині, яка народжує химерних трійнят, і залишається в її домі, плануючи здійснити небувалий психоаналітичний експеримент. Завдяки блискучій іронії автора похмурий, абсурдний та сюрреалістичний світ перетворюється на цікаву інтелектуальну пригоду.

Джейсон Р. Бріггс
PYTHON для дітей. Веселий вступ до програмування / пер. з англ. Олександри Гординчук

Львів: Видавництво Старого Лева, 2017. – 400 с.
Ціна: 246,00 грн.

Ця книжка легко та невимушено допоможе вивчити основи однієї з найпопулярніших сучасних мов програмування – Python, що завдяки простоту і зрозумілому синтаксису особливо пасує для новачків. Крок за кроком, на простих та дотепних прикладах та з допомогою смішних завдань ви зможете пізнати тонкощі мови Python.

Ці та багато інших книжок українською мовою можна придбати у книгарні «Смолоскип» за адресою: Київ, вулиця Межигірська, 21 (поруч зі станцією метро «Контрактова площа»)

Будемо вдячні Вам за надіслану інформацію про події громадсько-політичного та культурного життя молоді!

Думки авторів публікацій у «Смолоскипі України» не завжди збігаються з точкою зору редакції

«Смолоскип України»
Щомісячний часопис
творчої молоді України

Засновник – видавництво «Смолоскип»

Свідоцтво про реєстрацію
КВ № 2032 від 17.06.96 р.

Голова редколегії:
Олег Коцарев
Редаційна колегія:
Петро Вознюк,
Ростислав Семків

E-mail: mbf.smoloskyp@gmail.com, http://www.smoloskyp.org.ua
E-mail книгарні «Смолоскип»: knyharnia@smoloskyp.org.ua

Адреса редакції:
Видавництво «Смолоскип»
04071, Київ, вул. Межигірська, 21
☎ (044) 425-23-93
☎ і факс: (044) 463-78-52

Віддруковано в
ТОВ ПК «Інтерекспресдрук»
м. Київ, вул. Сім'ї Сосніних, 3

Замовлення № 730
Тираж 1500 прим.